

INDUSTRIJSKI SINDIKAT SRBIJE

Ko poslednji izade, neka ugasi svetlo

Deindustrijalizacija Srbije je uzela maha kroz raspuštanje ljudskih resursa uz socijalne programe kao nečasne ponude. Privatizacija najviše pogodila metalski kompleks i tekstilnu industriju. Industrijski sindikat Srbije se zalaže za formiranje Ministarstva za industriju kao i Radne fondacije

Piše: Tatjana Đurić

Snažan period industrijalizacije na prostoru bivše SFRJ, započet ranih pedesetih godina prošlog veka, završio se sa manjim odstupanjem tri decenije kasnije. Već tokom devedesetih godina nastao je sunovrat, koji još uvek traje. Industrijsko propadanje je obeleženo raspadom zajedničke države, odnosno sveukupnog ekonomskog i tržišnog

prostora. Umesto spasa, privatizacija industrijskih kapaciteta u Srbiji donela je još dublje propadanje, koje se naročito oseća u metalnoj i tekstilnoj industriji.

„Stotine hiljada radnih mesta u industriji je izgubljeno i ne postoji nijedna ozbiljna aktivnost države koja bi rezultirala značajnijim poboljšanjem. Učešće industrije u bruto društvenom proizvodu takođe je prepolovljeno, kao

i ukupan obim industrijske proizvodnje. Hiljade poslova iz industrije je nestalo ili je prebačeno u neke druge sektore. Značajno smanjenje proizvodnje u okviru domaćih industrijskih grana dovelo je do uvoza, koji je opet kroz uvoznički lobi i konkurentne cene dodatno destabilizovao domaću industriju. Kada se pogleda obim i kvalitet investicija u Srbiji, uočava se da se industrija zaobilazi kao i da je

Kada se pogleda obim i kvalitet investicija u Srbiji, uočava se da se industrija zaobilazi kao i da je najveći broj industrijskih privatizacija završen fijaskom

najveći broj industrijskih privatizacija završen fijaskom. O mračnoj perspektivi industrije govori podatak da su mnoge industrijske škole odumrle kao i pojedina industrijska zanimanja. Situacija iz srednjih škola prebacila se na visoko i više obrazovanje, tako da fakulteti, koji obrazuju kadrove za industriju, zvrje prazni a svršeni stručnjaci su loše plaćeni, teško dolaze do posla i teže odlasku u neke druge države“, ovako sumornu sliku posnule srpske industrije dočarava predsednik Industrijskog sindikata Srbije Dragan Matić.

NOVA INDUSTRIJSKA POLITIKA – KARTA ZA EVROPU

Pokušaji intervencije države da se pad industrijske proizvodnje barem zaustavi ostali su neuspešni, a kapaciteti i giganti srpske industrije su u žalosnom stanju. Pored već navedenih uzroka tog propadanja, evidentni su i drugi razlozi, pre svega oni koji su proizrokovani porastom potreba za uslužnim delatnostima. Sve prisutniji model organizacije, fokusiran na izmeštanje određenih aktivnosti van firme ka uslužnom sektoru, doprinosi još bržem urušavanju industrijske proizvodnje. Industrijska proizvodnja u Srbiji je u visokom procentu okrenuta manuelnom radu, koji u kombinaciji sa niskokvalifikovanim radnom snagom i malom produktivnošću onemogućava tržišnu atraktivnost takvih proizvoda. Tako zastarela industrijska proizvodnja Srbije, loše organizovana, ne može da postigne konkurentnost, kako na domaćem tako i na inostranom tržištu.

Ekspanzija svetske tržišne ekonomije je, nažalost, zaobišla Srbiju i usmerila se ka istočnoj Evropi i Aziji. Pojava BRIC (Brazil, Rusija, Indija, Kina) zemalja dovela je do drastične promene u međunarodnoj podeli rada. U pojedinim zemljama industrijska proizvodnja je postala faktor broj jedan u održivom nacionalnom razvoju. Srbija još uvek nije iznašla adekvatne mere, koje bi omogućile da se izgradi ambicioznija industrijska politika.

Kao oruđa za sprovođenje industrijske politike neophodno je prisustvo preduzetničkog kapitala, novih tehnoloških i organizacionih platformi. Bolan ali neophodan povratak industrijskoj politici podrazumeva prestanak podržavanja kompanija koje su u teškoćama a posebno prestanak zaštite „nacionalnih“ kompanija i tržišta. Slobodna konkurencija se mora ohrabrivati a ne sprečavati državnom pomoći pojedinim preduzećima - stav je Industrijskog sindikata Srbije. Industriji Srbije je neop-

FOTO: A&A

Predsednik Industrijskog sindikata Srbije Dragan Matić

O mračnoj perspektivi industrije govori podatak da su mnoge industrijske škole odumrle kao i pojedina industrijska zanimanja. Situacija iz srednjih škola prebacila se i na visoko i više obrazovanje

hodna nova proizvodna paradigma, koja podrazumeva zaokret od tradicionalnog koncepta masovne proizvodnje ka zaživljavanju većeg uдела pojedinačne proizvodnje. Tehnološki proboji i stvaranje ekonomije znanja u znatnoj meri mogu pospešiti industrijski razvoj i opstanak. Ukoliko bi se na nacionalnom nivou donele mere usmerene ka industrijskoj politici, to bi za posledicu imalo stvaranje novog strukturalnog, industrijskog okvira, kako u ekonomskom, tako i pravnom smislu.

Da li će tako biti, u značajnoj meri zavisi od političkih i ekonomskih reformi, koje treba hitno sprovesti ukoliko želimo da kroz nove industrijske politike ispunimo deo uslova neophodnih za ulazak u Evropsku uniju.

PRIVATIZACIJA - I MAJKA I MAĆEHA

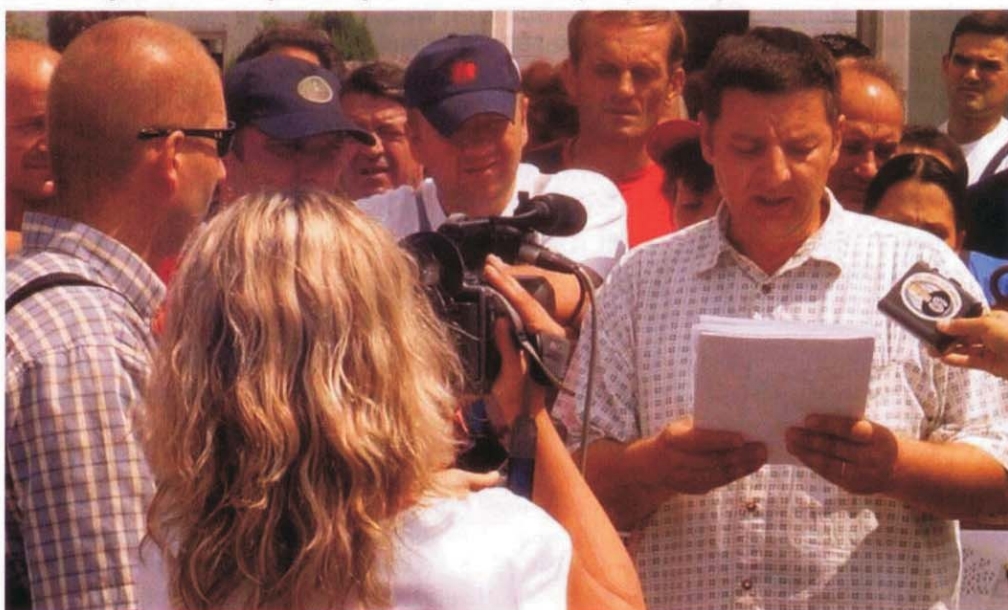
„Proces privatizacije u Srbiji započet pre jedne decenije“, prema oceni Dragana Matića, „nije dao očekivane rezultate, iako se tokom tog perioda promenilo više vlada i za svaku je bila vezana poneka afera u oblasti privatizacije. Slično je i u drugim zemljama regiona. Svi su nezadovoljni, ali svakako da ima i pozitivnih primera privatizacije, kao što je slučaj sa prodajom smederevske železare Amerikancima, odnosno tadašnjeg 'Sartida' u stečaju. Bio sam učesnik u tom procesu, od ulaska 'Sartida' u stečaj do njegovog izlaska privatizacijom. Namera je bila da se sve to ispolitizuje, posebno što se sve dešavalo u vreme velikih previranja u državi. Na

Proces privatizacije u Srbiji započet pre jedne decenije nije dao očekivane rezultate

Za Industrijski sindikat Srbije otvaranje novih radnih mesta je imperativ koji nema alternativu

Kao rezultat pritiska od strane vlasnika Fabrike 'Milan Blagojević', sindikat je pokrenuo veliki štrajk

Ima i pozitivnih primera privatizacije, kao što je slučaj sa prodajom smederevske železare Americancima

kraju je rezultiralo aferom u kojoj su prozivani naši političari a ne Amerikanci.

„Moje mišljenje o privatizaciji smederevske železare je pozitivno, ako je merimo sadašnjim položajem zaposlenih. Reći ću vam samo to da je peć broj dva pokrenuta tek dolaskom menadžmenta američke kompanije 'U.S. Steel Srbija'. Ako pogledamo koliko država ima koristi od te fabrike, pa zatim i grad Smederevo i svi zaposleni, onda je to uspešna privatizacija. Današnju čeličanu USS nazvao bih figurativno 'zlatnom kokom'. Na kraju, novi vlasnik je pokazao i to da je ispunio sva obećanja koja je dao prilikom kupovine 'Sartida'“, ističe Matić.

„Za razliku od železare 'U.S. Steel Srbija', Fabrika aparata za domaćinstvo 'Milan Blagojević' iz Smedereva spada u krajnje tragične primere privatizacije i pokazuje kako zaposleni sami sebi mogu da naprave najveću štetu. Ta fabrika je već ranije bila privatizovana, odnosno u vlasništvu većinskog paketa zaposlenih, ali su oni zbog trenutne dobiti, u smislu prodaje akcija, dali svoje preduzeće Predragu Rankoviću Peconiju. Među-

tim, o novom vlasniku spekuliralo se da je tajkun, da je sve stekao nekakvim malverzacijama, ali da za to još nije odgovarao, pa time sada ne bih licitirao. Kao rezultat velikog pritiska od strane većinskog vlasnika Predraga Rankovića Peconija, sindikat je pokrenuo veliki štrajk u fabrici. Fabrika 'Milan Blagojević' je primer izuzetno neuspešne privatizacije, jer je ogroman broj ljudi ostao bez ikakvih prava, MBS više nije brend koji se ranije prepoznavao u svetu, a postavlja se i pitanje čemu trenutno služi ta fabrika. U novi-

zapravo po pitanju poslovanja tamo događa. Bojim se da su ispunjeni određeni kriterijumi i da je moguće da MBS svojim ponašanjem prema državi i zaposlenima daje povod za sumnje da je reč o pranju novca“, obrazlaže Dragan Matić, predsednik Industrijskog sindikata Srbije.

„Privatizacija Fabrike železničkih vozila 'Želvoz' u Smederevu, čiji je većinski vlasnik sada rumunski konzorcijum 'Remar-Grampet', još nije potpuno okončana, jer vlasnik još ima neispunjenih obaveza. Postoje, međutim, kontrover-

Kao oruđa za sprovođenje industrijske politike neophodno je prisustvo preduzetničkog kapitala, novih tehnoloških i organizacionih platformi. Bolan ali neophodan povratak industrijskoj politici podrazumeva prestanak podržavanja „nacionalnih“ kompanija koje su u teškoćama

nama često čitamo da postoje poslovni sistemi koji služe za neko pranje novca, bojim se da MBS ispunjava određene kriterijume i da ima osnova da neko od nadležnih državnih organa ode i utvrdi šta se

zna mišljenja o uspešnosti te privatizacije. Ono što znam jeste da je poslovna politika promenjena i da je znatno bolja, ali da određeni broj zaposlenih još nije shvatio pravu dimenziju privatizacije, kao što je to

bio slučaj sa radnicima 'U.S. Steel'-a, koji su vrlo brzo prihvatili nova pravila igre. Ipak, mislim da će se ta privatizacija uspešno okončati. Posebno me zabrinjava činjenica da se to preduzeće bavi osetljivom, specifičnom delatnošću, vagonogradnjom, odnosno remontom vagona. Naime, od svih preduzeća koja se time bave a koja su bila privatizovana najveći broj kupoprodajnih ugovora je raskinut. Izuzetak su jedino 'Goša šinska vozila' u Smederevskoj Palanci i smederevski 'Želvoz', koji su u znatno boljoj poziciji. Osim toga, i sama država pokazuje zainteresovanost da ta preduzeća prežive, a to je delom i zasluga našeg sindikata, koji je ukazao da država treba da interveniše u tom sektoru“, kaže Matić.

DIM KOJI ŽIVOT ZNAČI

Za Industrijski sindikat Srbije otvaranje novih radnih mesta je imperativ koji nema alternativu u godinama ekonomske krize. Pitanje zaštite životne sredine je izuzetno važno, ali veoma često se koristi u dnevno-političke svrhe, tj. zarad razračunavanja protivnika na političkoj sceni.

„Nije sporno i poznato je i kod nas i u Evropi da svi investitori moraju da poštuju ekološke norme prilikom izgradnje novih industrijskih kapaciteta. Ova situacija, vezana za dolazak kompanije 'Komiko oil' - koja planira izgradnju postrojenja za preradu nafte u Smederevu, veoma je karakterističan primer. Naime, nova investicija ima blagoslov Vlade Republike Srbije, zatim premijera i iza tog projekta stoje Ministarstva energetike i zaštite životne sredine. Kako onda od toga može da se napravi politička priča zarad jeftinih političkih poena“, pita se Dragan Matić i konstatuje da se to uprkos svemu u Smederevu dešava.

„Industrijski sindikat Srbije zagovara novo zapošljavanje. Cena otvaranja jednog radnog mesta u Srbiji iznosi od 10.000 do 15.000 evra. Ako vam neko ponudi više stotina radnih mesta, ulaganje

u zaštitu životne sredine, precacivanje svih kotlarnica na prirodni gas, kao i vozila javnog prevoza, onda mi zaista nije jasno kako neki odbornik, političar ili bilo koji čovek u Smederevu može to da odbije. Više nema prljave tehnologije, jer se po evropskim standardima preduzimaju sve mere da gasovi koji izlaze više ne budu opasni po ljude. To je dim koji život znači“, zaključuje prvi čovek Industrijskog sindikata.

U skladu sa svojim osnovnim opredeljenjem, a to je borba za svako radno mesto u Srbiji, Industrijski sindikat se zalaže za osnivanje Radne fondacije, kao paralelnog, alternativnog oblika zapošljavanja ljudi tamo gde poslodavci najavljuju otpuštanje viška radnika.

„U Smederevu već sigurno znamo da će se to desiti u 'Želvozu', a postoje indicije i za kompaniju 'U.S. Steel Srbija'. Cilj radne fondacije jeste da animira poslodavce da deo sredstava usmere ka njoj, radi obuke i pripreme ljudi za ponovno zaposlenje. U isto vreme kada u Smederevu očekujemo 500-600 radnika, koji će kao tehnološki višak otići iz dva ili tri preduzeća, tamo postoji projekat za izgradnju rafinerije, u čijem interesu je angažovanje stručne radne snage. To su zahtevna, ali i vrlo produktivna, dobro plaćena radna mesta. Mi smo već o tome razgovarali sa predstavnicima nadležnog ministarstva“, otkriva za „Akter“ Dragan Matić.

RAD NA CRNO - CRNA RUPA U BUDŽETU

Budžet Republike Srbije svakog meseca gubi milione evra zbog takozvanog rada na crno u koji je uključeno preko 500 hiljada građana, koje nadležne državne institucije vode kao radnike uposlene u „sivoj“ i „crnoj“ ekonomiji. Takva situacija nije od interesa ni pojedincu, ni poslodavcima koji posluju na zakonski način, niti sindikatima koji radnike treba da zaštite od zloupotreba i eksploatacije, kao ni državi koja ne ubira nikakav porez po osnovu takvog rada.

Industrijski sindikat Srbije vodi aktivnosti koje bi dovele do toga da se rad na crno spreči ili bar ograniči na nivo koji se u svetu smatra prihvatljivim. Teško je objasniti da pola miliona ljudi postoji samo kao statistički pokazatelj iako su oni uposleni i ostvaruju nekakav prihod.

Podimo od pretpostavke, tj. statističkog podatka da 500 hiljada radnika iz sive zone ekonomije uvedemo u kakav takav red i da njihova primanja budu na nivou prosečne zarade u Sr-

Budžet Republike Srbije svakog meseca gubi milione evra zbog takozvanog rada na crno u koji je uključeno preko 500 hiljada građana, koje nadležne državne institucije vode kao radnike uposlene u „sivoj“ i „crnoj“ ekonomiji

biji. Svaki procenat smanjenja broja radnika angažovanih na crnom tržištu u slučaju isplate prosečne zarade mesečno bi donosio približno 64.5 miliona evra.

„Da li treba trčati po Svetoskoj banci i MMF-u, i zaduživati buduća pokoljenja i buduće političke garniture ili se treba okrenuti resursima i ogromnim finansijskim sredstvima, koja nam stoje na raspolaganju i za čiju naplatu je pre svega potrebna politička volja“, kategoričan je predsednik Industrijskog sindikata.

GDE NESTAJU INDUSTRIJSKI RADNICI?

Opšte je poznato da u Republici Srbiji u kontinuitetu opada broj zaposlenih. To pokazuju podaci Republičkog zavoda za statistiku ali i broj nezaposlenih na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje. Ako pogledamo unazad desetak godina videćemo koliko je ozbiljan pad broja zaposlenih u prerađivačkoj industriji, gde je broj radnika prepolovljen sa blizu 620 hiljada na 370 hiljada, dok se ukupan broj zaposlenih kretao oko 2 miliona sa padom od oko 100 hiljada.

Činjenica je da su industrijski radnici najugroženija kate-

gorija radnika u Srbiji. Tako smo višegodišnjom nebrigom i smišljenim raspadom srpske industrije preveli Srbiju sa nekada industrijske zemlje u neuspehom pokušaju na krajnje nerazvijenu poljoprivrednu zemlju. U ukupnom broju nezaposlenih u svim oblastima industrije najviše nezaposlenih sa višegodišnjom tendencijom rasta su metalski radnici, ali sa najmanjim prijavljenim potrebama za radnicima baš u oblasti metalske industrije. Pad prijavljenih potreba za indu-

svih potrebnih aktera u državi i društvu, njihovo okupljanje i sistemsko sagledavanje industrije i obrazovnog sistema. O nekim velikim industrijskim sistemima, koja nisu našla strateškog partnera, država će morati da preuzme brigu.

Srpsku privredu i razvoj industrije mora da prati razvoj obrazovanja, broj i struktura obrazovnih profila a obrazovni sistem treba reformisati u svim segmentima da bi odgovorio novom konceptu poželjnog razvoja industrije. Primera radi, pojašnjava Matić, na konkursu za upis u srednje škole u Srbiji za školsku 2009/10. čak 75% slobodnih mesta bilo je u školama za proizvodna zanimanja, što je izlišno komentarisati. Najveće smanjenje zainteresovanosti i broja učenika zabeleženo je u delatnosti mašinstva i obrade metala.

Navedeni podaci obeshrabuju i ukazuju da je deindustrijalizacija Srbije u punom jeku a kraj tog procesa se i dalje ne nazire. Urušavanje tog važnog dela privrede mogla bi sprečiti jedino čvrsta osnova koju bi država postavila na temeljima nove strategije industrijskog razvoja zemlje. Hoće li se najzad pojaviti svetlo na kraju tunela ili će se obistiniti sve popularnija krilatica radnika koji sa nešto otpremnine u džepu napuštaju fabrike i pozdravljaju se rečima „ko poslednji izade, neka ugasi svetlo“, pitaju se u Industrijskom sindikatu Srbije. ■

Radnici 'U.S. Steel'-a su vrlo brzo prihvatili nova pravila igre